

Themanummer "...in Samenwerking met de VTB..."

VAN DE REDACTIE

Het tweede nummer van de VTB Nieuwsbrief van dit jaar ligt op koers. Dat geeft ook wel weer eens een goed gevoel. Een themanummer gewijd aan de samenwerking van de VTB met andere organisaties. Belangrijk omdat je in je eentje - als persoon of organisatie - veel minder impact kunt hebben dan in samenwerking met anderen. En daar gaat het de VTB uiteindelijk om: een positieve verandering ten aanzien van tropische bossen. We hebben veel mensen bereid gevonden een bijdrage te leveren. De ruimte laat niet toe ze allen te noemen. Wel willen we hier melden dat we heel blij zijn met de tweede cartoon van Caspar Verwer die tevens volledig lid is geworden van de Nieuwsbrief-commissie. Welkom Caspar! Alle artikelen gaan op de één of andere manier over samenwerking van de VTB met andere organisaties via seminars, studiedagen, excursies of anderszins. We hebben veel lezenswaardige artikelen voor jullie verzameld. Doe er je voordeel mee!

VTB EN DE SAMENWERKING MET ANDEREN

Natuurlijk ziet de VTB Samenwerking met andere organisaties als één van de belangrijkste elementen om haar doel te kunnen bereiken. Niet voor niets is dit in de Strategische Planning van de VTB in het kaderplan voor 2007-2012 ook duidelijk aangegeven. De visie van de VTB is dat zij over 10 jaar als een spin in het web zit van de tropische bosbouwsector in Nederland. De rol van deze VTB-spin is dan die van leider, opinievormer, serviceverlener en doorgeefluik van professionele kennis en ervaring op het gebied van de tropische bosbouw. Allianties moeten gevormd worden, bijvoorbeeld met andere kennisorganisaties, om een betere service aan de leden te kunnen geven (minder werk en lagere kosten), om het kennisplatform te versterken met meer kennis en ervaring en om de profilering van de VTB te vergroten.

Samenwerking van de VTB met NGOs, bedrijfsleven en ledenorganisaties versterkt de invloed van de VTB op het beleid, vergroot de lobby activiteiten en vergemakkelijkt de verspreiding van de resultaten van discussies en studiedagen. Ook kan de VTB zich opwerpen om organisaties te benaderen die een negatieve impact op het bos hebben en bij hen via discussies proberen om gedragsverandering te bewerkstelligen.

Het moet gezegd worden, dat in de eerste jaren van het bestaan van de VTB deze samenwerking met anderen

nauwelijks gestalte kreeg. De niche en identiteit van de VTB in relatie tot andere organisaties waren niet duidelijk genoeg voor leden, laat staan voor buitenstaanders. Doordat er ook weinig aan "marketing" werd gedaan, betekende dit dat diensten en producten van de VTB onvoldoende bekend waren. Daarnaast was het niet duidelijk wat de meerwaarde van de VTB zou kunnen zijn in het aanbod van diensten, gezien de bestaande commerciële en non-profit concurrentie op het gebied van bijvoorbeeld de arbeidsbemiddeling, expertise-bank en de stroomlijning van kennis en ervaring. De beperkte financiële mogelijkheden van de vereniging en de geringe mogelijkheden voor sponsoring maakte dat de VTB slechts een bescheiden ambitie kon en kan hebben op dit gebied. Echter, een duidelijke prioriteitstelling om samenwerking te integreren in zoveel mogelijk activiteiten van de VTB, moet de rol van 'Spin in het Tropische Bossen-web' op de langere termijn toch zeker effectief kunnen maken. De eerste signalen wijzen al in die richting.

Els Bognetteau, voorzitter VTB

SYNERGIE TUSSEN VTB EN KNBV?

Zo nu en dan worden er discussies gevoerd over een betere samenwerking tussen de Nederlandse Bosbouw Vereniging en de VTB. Op zich logisch, omdat beide organisaties zich op de bossen richten en beiden relatief klein zijn. Maar er zijn zeker wel verschillen. Paul Hillegers schetst hieronder een beeld van de KNBV en vergelijkt dit met de situatie van de VTB.

De Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging (KNBV) werd opgericht op 1 oktober 1910. Het doel van de KNBV is: het bevorderen van de bosbouw in al haar facetten, met het oog op verschillende bosfuncties. De vereniging tracht dit doel langs wettige weg te bereiken door studie, gedachtewisseling en standpuntbepaling over het vakgebied, het uitgeven van een tijdschrift en andere publicaties en het wekken van belangstelling voor de bosbouw bij brede lagen van de bevolking en de politiek.

De vereniging wordt bestuurd door een negen koppig bestuur, bijgestaan door een secretariaat. Jaarlijks worden er twee ledenvergaderingen gehouden. Zeven commissies trekken de belangrijkste activiteiten: Activiteiten-cie, Studiekring, Buitenland-cie, Pro Silva, Web-cie, Jubileum-cie en commissie Bosgeschiedenis, ondermeer middels het houden van excursies en lezingen en het organiseren van cursussen.

De leden zijn personen met middelbare of hogere opleiding die in het vakgebied werkzaam (geweest) zijn: boseigenaren, beheerders, wetenschappers of anderszins. Het ledenaantal in juli 2008 telt 525 personen inclusief 59 studentleden. De financiële middelen worden verkregen uit contributies, donaties en giften van sponsors. De leden ontvangen het "Vakblad Natuur Bos Landschap" 10x per jaar gratis.

Op dit moment wordt er stevig gediscussieerd over de toekomst van de KNBV. Onder de kop "Vernieuwen, Verbreden of enkel Verfrissen" zijn hier op de website van de KNBV (www.knbv.nl) interessante artikelen over te lezen. Ook geeft deze website meer bijzonderheden over de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging.

Een vergelijking tussen beide verenigingen vertoont vrij veel overeenkomsten. De doelstellingen zijn vergelijkbaar. De belangrijke verschillen liggen in de locaties van de bossen en gerelateerde natuurgebieden (Nederland/Noordelijk Halfrond versus Subtropen/Tropen) en het belangenbehartigingsaspect. In het algemeen is de KNBV meer inhoudelijk gericht door haar excursies (waaronder buitenlandse excursies, zie verderop), studiekring en het vakblad. De organisatiestructuur met een bestuur gesteund door een secretariaat en bijgestaan door commissies is in hoge mate vergelijkbaar. Het ledenprofiel verschilt door een groter aandeel van KNBV-leden die langdurig betrokken zijn bij het beheer van specifieke bos- en natuurgebieden (overheden, boseigenaren, landgoed beheerders, natuurbeschermingsorganisaties). De aantallen leden van de KNBV en VTB inclusief studenten zijn respectievelijk 525 en 320. De aantallen studenten die lid zijn van de KNBV en de VTB vertonen met 59 en 32 een vergelijkbare verhouding. 32 VTB leden hebben een dubbel lidmaatschap met de KNBV. De financiële basis is wel anders. De contributies verschillen aanzienlijk (€ 82/jaar voor de KNBV tegen € 22,50 voor de VTB) en de VTB heeft geen donateurs noch sponsors. Hiertegenover staat dat de KNBV een gratis abonnement van het vakblad aan haar leden geeft.

Paul Hillegers (VTB én KNBV lid)

KNBV EXCURSIE TSJECHIË IN 2007

Ter illustratie van de samenwerking tussen de VTB en de KNBV hebben we Leffert Oldenkamp (VTB-lid én KNBV-lid) bereid gevonden om alsnog verslag te doen van een gezamenlijke excursie vorig jaar van 13 t/m 15 september naar het Sumava Nationaal park in Tsjechië, in de grensstreek met Duitsland, waarbij ook een uitstap naar het Nationalpark Bayerischer Wald werd gemaakt. Hieronder zijn bevindingen.

De KNBV organiseert periodiek buitenlandse excursies voor haar leden. In 2007 werd deze ook opengesteld

voor leden van de VTB. Op een aantal van 45 deelnemers bleek een tiental VTB-leden enthousiast. Van deze VTB-ers hebben de meeste ondertussen al een dubbellidmaatschap. Gezien de reacties van de deelnemers verdienen dergelijke gezamenlijke activiteiten navolging. Wellicht een opmaat voor verdere integratie.

Het beheer van het nationaal park Sumava valt onder verantwoordelijkheid van het Tsjechische Ministerie van Milieu, maar het Tsjechische Staatsbosbeheer (van het Ministerie van Landbouw) beheert een groot deel van de bossen in de beschermde zone er omheen. Onder meer een 150 ha kern van oerbos die na hevige stormen in 1870 werd gereduceerd tot een kleine 50 ha bos. Maar ondertussen is in de omgeving van het reservaat ongeveer 700 ha bos ontwikkeld met potenties voor reservaatstatus. Elders in het park liggen ook resten oud bos. Er bestaat evenwel nog geen consensus over de vertaling van de kennis uit die reservaten naar het gewone bosbeheer. Aan Duitse kant zijn ze daarmee verder, hoewel ook daar nog volop discussie bestaat tussen de voorstanders van het zonder menselijk ingrijpen beheren en de "Naturnahe Forstwirtschaft". Niettemin vertoonden Duitse collega's indrukwekkende bosbeelden. Het is duidelijk dat er wat dit betreft nog volop spanningen bestaan, hetgeen vooral tot uiting kwam in de bastkever problematiek, die zich na stormschade aandient.

Zowel op de terreinen van het Tsjechische Boswezen als in Gemeentebossen (in en rondom het nationale park) kregen we zogenaamde productiebossen te zien met veel toegevoegde functies. De Boswet in Tsjechië blijkt 'natuurlijk bosbeheer' nog niet te stimuleren en stormen blijken de onvoorspelbaarheid van de houtoogst sterk te vergroten. Het aandeel monotone fijnsparbossen is nog erg hoog en het is nog niet duidelijk hoe het beheer daarvan een meer natuurlijke component zal krijgen. De omgang met de omgeving van het park blijkt ook nog veel spanningen op te roepen (toerisme, jacht). Opmerkelijk was het voorkomen van 'Resonanzholz' van fijnspar dat met zeer regelmatige jaarringopbouw werd geteeld. Dergelijk hout wordt gebruikt om muziekinstrumenten als violen en cello's te maken. Ook cultuurhistorische aspecten zijn onder onze aandacht gebracht, zoals de herstelde kunstmatige watergangen uit het verleden voor het transport van hout naar zowel Oostenrijk als Praag. Drie dagen van discussiëren over de ecologische en economische aspecten van het bosbeheer, de bastkever-problematiek, museumbezoek, effecten van de wildstand, bezoek aan het stadsbos 'Volary' en de ecologische verbindingzones op de plek waar het IJzeren Gordijn heeft gestaan, waren meer dan genoeg om de tijd te vullen.

De excursie speelde in een ambiance, die de Bohemen eer aan deed. Weliswaar geen directe link met de

AANKONDIGING VTB STUDIEDAG NOVEMBER 2008

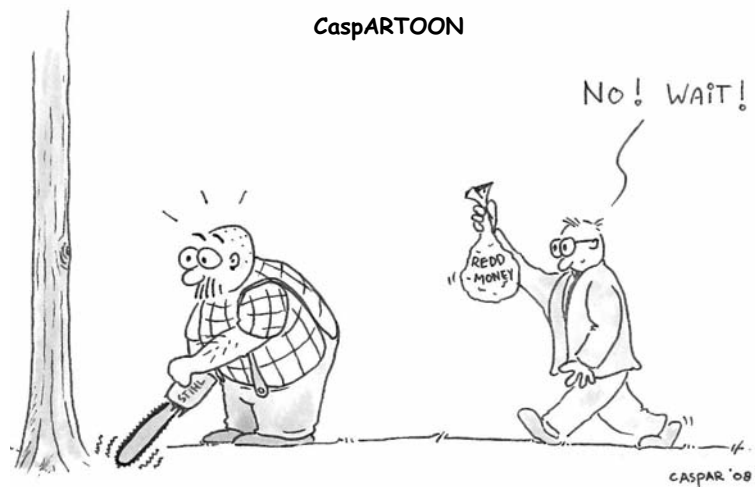
Innovatieve financiering voor tropische bossen: "Instrumenten voor duurzaam beheer":
Vrijdag 21 november 2008, 9.30 - 16.30 uur, Burgers' Zoo

De laatste paar jaar hebben steeds meer bedrijven en overheden aandacht geschonken aan financieringsmechanismen voor het duurzaam beheer en behoud van tropisch bos. Op zowel lokaal, nationaal als mondiaal niveau zijn op dit vlak vele initiatieven gaande om de financiële basis voor bosbeheer en behoud te verbreden en zo een tegenwicht te bieden voor de grootschalige boskap in tropische landen.

Het doel van de VTB studiedag 2008 is, aan de hand van drie financieringsvormen: REDD (Reducing Emissions from Deforestation in Developing countries), PES (Payment for Environmental Services) en private investeringen, meer inzicht te krijgen in de aard, werking en reikwijdte van dergelijke mechanismen en welke voorwaarden nodig zijn voor hun effectief functioneren.

Op de studiedag worden de drie financieringsmechanismen tijdens korte lezingen geïntroduceerd. In een debat wordt vervolgens ingegaan op het spanningsveld tussen sociaal-economische motieven en het doel van duurzaam beheer en behoud van tropisch bos. Daarna worden bij drie aparte tafels per mechanisme een aantal relevante vragen besproken. De dag zal worden afgesloten met een inhoudelijke discussie. Om deze verschillende onderdelen te begeleiden zijn onder meer onderzoekers, beleidsmakers, natuurbeschermers, financiële specialisten en investeerders aangetrokken, wat de mogelijkheid biedt om vanuit verschillende gezichtspunten inzicht te krijgen.

Informatie en aanmelding op www.tropischebossen.nl

tropen, maar doordat deelnemers met diverse ervaringen uit verschillende werelddelen aan de discussies meededen, kreeg deze toegevoegde waarde. Geleidelijk bleek ook dat de poëtische kwaliteiten van deze groep bosbouwers van uitzonderlijke kwaliteit zijn. De verschillende

aandachtspunten zijn in dichtvorm de revue gepasseerd. Opvallend was wel dat vooral de getoonde beelden indruk op de deelnemers maakten. Er was weinig neiging om over de vakinhoudelijke dilemma's van gedachten te wisselen. Zou dit te maken hebben met de tendens om zowel binnen de KNBV als binnen de VTB het bos te beschouwen als entourage voor onze (goede) bedoelingen? Het gaat steeds minder over het bos zelf!

Zie voor een uitgebreid verslag ook de KNBV website: www.knbv.nl

Leffert Oldenkamp, deelnemer excursie

SEMINAR FOREST TRANSITIONS IN THE TROPICS

Is de ontbossing gekeerd? Het bosareaal in sommige tropische landen neemt toe. Dit is een hoopvolle ontwikkeling. De natuurwaarde van de nieuwe bossen laat echter vaak te wensen over. Dat is één van de uitkomsten van het seminar "Forest Transitions in the tropics. Are tropical forests on their way to recovery?" dat op 19 juni in Ede plaatsvond. Ruim 90 wetenschappers, beleidsmakers, bosbeheerders, natuurbeschermers en studenten bespraken daar de oorzaken en gevolgen van de omslag van ontbossing naar bosaanwas.

Doel was om samen met betrokken experts en partijen inzicht te krijgen in de stand van zaken en helder te krijgen welke richting beleid en onderzoek zouden moeten inslaan. Het seminar werd georganiseerd door Tropenbos International, de Universiteiten van Utrecht en Wageningen, en de Vereniging Tropische Bossen.

Ontbossing - herbebossing?

"Veel Europese landen hebben de transitie van netto ontbossing naar bosaanwas al lang geleden doorgemaakt," vertelt Prof. Eric Lambin van de Universiteit van Leuven, België. "Interessant is dat deze nu ook in landen als Vietnam en Costa Rica plaatsvindt." Lambin liet zien dat de omslag het gevolg kan zijn van leegloop van rurale gebieden, maar ook van gebrek aan producten en ecologische diensten van bossen en van overheidsingrijpen. Voorwaarde is wel dat landen goed worden bestuurd. "In zwakke staten kun je wel vergeten dat je netto bosaanwas krijgt - daar heb je wel een zekere mate van controle voor nodig", zegt Prof Bas Arts, hoogleraar Bos- en Natuurbeheer aan Wageningen Universiteit.

Biodiversiteit

Veel aandacht was er voor de kwaliteit van de nieuwe bossen. Volgens de definities van de Verenigde Naties en het Kyotoverdrag zijn plantages en sterk gedegenereerde bossen ook bossen. "En dat geeft verwarring", legt gasthoogleraar Prof. Francis Putz van de Universiteit Utrecht uit. "Je moet ongelofelijk uitkijken dat je nieuwe plantages niet op één hoop gooit met dicht regenwoud. Dan loop je het gevaar dat je omwille van het bosareaal en het vastleggen van CO₂, je doelen voor bescherming van biodiversiteit niet haalt". Dr. Freerk Wiersum van Wageningen Universiteit benadrukte dat de tegenstelling tussen natuurlijk bos en éénsoortige plantages te simpel is, want er zijn veel voorbeelden van door de mens aangepaste gemengde bossen die zowel een hoge gebruikswaarde als aanzienlijke biodiversiteit hebben.

Ecologische voetafdruk

Panelid Dr. Antje van Driel, verantwoordelijke voor bossen bij DGIS uitte haar zorg over het 'exporteren' van ontbossing. Netto groei van het bosareaal of realiseren van lokale 'livelihoods' kan soms alleen maar worden gerealiseerd omdat producten als hout en palmolie uit andere landen worden verkregen. Deze zorg wordt breed gedeeld door alle aanwezigen. Putz: "Die ecologische voetafdruk moet je dus ook op internationaal niveau bekijken. Lambin noemt als voorbeeld Vietnam: "Daar is vraag naar hardhout groter dan het aanbod, onder andere door kapbeperkingen. Het gevolg is dat het hout nu uit Laos wordt geïmporteerd".

Conclusies

- Binnen de definitie van 'forest transition' is nog veel interpretatie mogelijk, met name over de kwaliteit van het bos. Deze interpretatie is afhankelijk van de focus: is die gericht op koolstofvastlegging, biodiversiteit, of 'livelihood'? Op regionale trends of ook op de mondiale voetafdruk? 'Forest transitions' geven weliswaar aan dat ontbossing in principe gestopt kan worden, maar bieden nog geen blauwdruk. Wel bieden ze gelegenheid om de

factoren voor bosbehoud en -uitbreiding beter te begrijpen en het beleid daarover in goede banen te leiden.

- 'Forest transitions' hebben verschillende oorzaken in verschillende landen. Soms zijn de drijfkrachten dezelfde als vroeger in Europa en Noord-Amerika. Elders zijn mondialisering of beleidsveranderingen de motor, of autonome sociaal-economische processen. Beleidsveranderingen kunnen een grote rol spelen, bijvoorbeeld door het creëren van meer lokaal 'ownership', nieuwe betalingsvormen, of gelijke verdeling van de opbrengsten van bosproducten en -diensten.

- De kwaliteit van de nieuwe bossen kan worden beoordeeld: (a) vanuit een ecologische invalshoek, met de biodiversiteit van de oude bossen als norm; of (b) vanuit de sociaal-economische invalshoek, met als norm de rol van bossen voor lokale 'livelihood' en/of mondiaal beleid. Deze twee benaderingen moeten tegen elkaar afgewogen en met elkaar verbonden worden.

- De relevantie van 'forest transitions' hangt ook af van de precieze aard van de nieuwe bossen en hun rol in het rurale landschap. Vele bostypen zijn mogelijk. Het gaat niet om 'oude natuurlijke bossen' tegenover 'commerciële boomplantages', maar veeleer om intermediaire bostypen van hoge kwaliteit en mozaïeken van boslandschap.

- REDD is wellicht een veelbelovend instrument voor omkering van een ontbossingstrend. Dan echter niet alleen als niche voor financiering, maar ook als stimulans voor behoorlijk bestuur, wetshandhaving en handel.

Verslag en presentaties van het seminar zijn geplaatst op www.tropischebossen.nl/ in het onderdeel studiedagen. Voor meer informatie: h.j.f.savenije@minlnv.nl, freerk.wiersum@wur.nl, of Rene.Boot@tropenbos.org.

Freerk Wiersum (Wageningen UR), Cathrien de Pater (directie Kennis, Ministerie van LNV) en Pieter Zuidema (Universiteit Utrecht)

De Vereniging Tropische Bossen (als studiekering van het KLV) heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen, die vanuit verschillende achtergronden en posities, geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen, vereniging@tropischebossen.nl (ook voor info en aanmelden).

Website: www.tropischebossen.nl

Deadline voor het inleveren van artikelen voor de volgende nieuwsbrief is 15 november 2008.

Redactie VTB-Nieuws: Paul Hillegers, Henk Lette, Caspar Verwer, Paul Zambon.

Layout: André Koppe & Henneleen Koppe-de Boo

Email redactie: vtbnieuwsbrief@tropischebossen.nl

Drukker: Drukkerij Junior, Nijmegen.